

مسئولیت مدنی ناشی از اضطرار در معاملات از منظر حقوق ایران و فرانسه

افشین مجاهد^۱

^۱ دانشجوی دکتری حقوق خصوصی دانشگاه آزاد اسلامی میبد، مدرس دانشگاه آزاد اسلامی، وکیل دادگستری (نویسنده مسئول)

چکیده

اضطرار، وضعی است که در آن، انسان تحت فشار درونی مجبور می‌شود یک عمل حقوقی را انجام دهد و یا مرتکب یک عمل نامشروعی شود و در پی آن به دیگری خسارت وارد کند. فعل مضطر در صورتی موجد مسئولیت است که از نظر اجتماع و اخلاق عمومی ناهنجار باشد. یکی از موضوعاتی که در معاملات مضطر می‌تواند منشأ اثر حقوقی باشد، بحث سوءاستفاده از اضطرار مضطر توسط طرف دیگر معامله می‌باشد. مفهوم سوء استفاده از اضطرار در معنای عام خود هم شامل معاملات اضطراری ناشی از اکراه و هم در برگیرنده معاملات اضطراری که در معنای خاص کلمه از وضعیت اضطراری مضطر سوء استفاده شده می‌باشد. از آن جایی که ماده ۲۰۶ قانون مدنی معاملات اضطراری را صحیح دانسته است، بسیاری از متعاملین با آگاهی از وضعیت اضطراری و شرایط خاص مضطر، از این حالت سوءاستفاده کرده و وارد معامله با مضطر می‌شوند. از طرفی، در مواردی متعامل، شرایط اضطراری را برای فردی ایجاد نموده و از این رهگذر وارد معامله با او می‌شود. در مقابل، آن چه از ملاک حدیث رفع فهمیده می‌شود آن است که صحت معاملات مضطر در راستای رفع حالت اضطرار وی می‌باشد. بنابراین در موارد سوء استفاده از اضطرار و در جایی که متعامل از وضعیت و شرایط اضطراری مضطر سوء استفاده نموده و بهره‌برداری ناروا می‌نماید و معامله ناعادلانه‌ای را با وی منعقد می‌سازد باید در اعتبار چنین معامله‌ای تردید نمود و از لحاظ حقوقی آن را غیرنافذ دانست و یا اینکه حداقل به مضطر این حق داده شود تا با مراجعه به دادگاه صالح، تعهد گزاف و نامعقول خود را تعدیل نموده و به حد متعارف برساند.

واژه‌های کلیدی: اضطرار، مضطر، سوءاستفاده از اضطرار، تقصیر، مسئولیت مدنی